REDACTIUNEA,
Administratiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lessner, Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Goldberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsebet-körut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și invoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXXI.

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare târgul Inului Nr. 30. etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 196 Brașov. Sâmbătă 6 (19) Septemvrie 1908.

Procesul nostru de pressă.

Björnson înaintea curții cu jurați.

Eri, în 17 Sept. n. s'a pertractat înaintea curții cu jurați din Têrgu-Mureșului, întâiul proces de pressă, din cele cinci, cu cari ne-a învrednicit în lunile din urmă generoasa procuratură. Cetitorii noștri vor găsi mai la vale raportul fidel făcut de trimisul și raportorul nostru special despre decursul procesului, care a durat peste șase ore.

Têrgu-Mureșului, 17 Sept.

(Coresp. spec.)

Pertractarea începe târziu, la nouă, într'o zi înorată, cu oameni domoli la masa verde, pe lângă interes puțin. Abia trei inși ascultă de pe băncile publicului. De n'ar fi cei doi reprezentanți ai pressei române (a trimis și »Tribuna« un om) n'ai avea de unde să vezi, că aci se desbate unul dintre procesele cele mai însemnate, ce le-am avut vre-odată.

Președinte al tribunalului este *Csipkész Arpad*, iar procuror *Dr. Tarr Lörincz.* Apărătorul acuzatului Ioan *Spuderca* e d-l advocat *Dr. Cassiu Maniu.*

Intre jurați oameni din toate straturile poporației orașului. Constituirea juriului s'a făcut repede. Dintre cei trași la sorți numai procurorul a refuzat pe unul.

Urmând a se lua naționalul acuzatului, președintele îi adresează întrebări în limba maghiară. Atunci acuzatul Spuderca, se ridică și zice în limba română către președinte:

»Vă rog d-le Președinte a-mi adresa întrebările în limba română, deoarece voiesc să mă folosesc de dreptul meu ce-l am după lege de-a mă apăra în limba mea maternă«.

Președintele neputând refuza cererea acuzatului, urma să intervină tălmaciul, care numai cu năcaz s'a putut găsi în persoana d-lui candidat de advocat Dr. Eugen *Truția*, dela care se ia jurământul.

Naționalul acuzatului se ia apoi cu de-amănuntul. Ioan Spuderca e de 48 ani, gr. or. însurat, n'are copii, vechiu funcționar la administrația »Gazetei«. N'a mai fost pedepsit.

Acuzatul spune pentru apărarea sa cam următoarele în românește:

N'am avut de gând să agit nici decât și când am dat la tipar articolul încriminat, nu numai că n'am avut intențiunea de a agita, ci din contră eram convins de a fi făcut ceva cu totul nevinovat. In articol era espusă cestiunea Slovacilor, prin urmare cum și puteam să agit cu ea pe Români? Atât mai puțin puteam avea această intențiune, cu cât acelaș articol l'am văzut publicat mai înainte aproape în toate foile maghiare!! In această privință e de însemnat și situația, în care am ajuns să dau la tipar articolul încriminat.

Anume observ, că deși sunt ocupat la administrația ziarului, fac pe cât pot câte un serviciu și la redacție din când în când la caz de lipsă. In după amiaza aceea, redactorul fiind în mod neprevăzut împiedecat de a veni la redacție, și fiind lipsă de material pentru ziar, grabnic, ca să nu întârzie tipărirea foaiei, am găsit la îndemână »Lupta« și alte ziare române, din care am scos articolul încriminat și l'am dat la tipar. Vă rog a lua în considerare, că tot ce se scrie în acel articol e o simplă reproducere și nici o afirmare nu este făcută din partea mea, iar introducerea arată simplu numai, cum a ajuns Björnson să publice acea scrisoare în revista franceză.

Incolo acuzatul încredințează pe advocatul său, să vorbească.

(In sală mai apar câțiva oaspeți români: trei dame elegante și doi domni.)

Se dă cetire actului de acuzațiune, apoi se cetește în întregime articolul încriminat, în două traduceri: una făcută de procuratura din Budapesta, după textul din »Lupta«, alta făcută de procurorul de aici.

Iată din cuvânt în cuvânt articolul incriminat apărut în nrii 217 și 218 din 3 (16) și 4 (17) Oct. 1907:

„Opresiunea maghiară«.

Sub acest titlu *Björnsterne Björnson* publică în »Le Courrier Européen« din Paris (nr. dela 11 Octomvrie) o scrisoare, ce a primit'o dela o persoană distinsă din Bohemia și în care se espune situațiunea Slovacilor din Ungaria. »Eu voiu tracta — zice Björnson — »însuși această cestiune din alt punct de vedere. Va fi bine însă, fără îndoială, să se cetească mai întâiu această scrisoare, care m'a emoționat profund:

E vorba aici de scrisoarea, care a îndemnat pe Björnson să ia în apărare pe Slovaci, criticând aspru purtarea fariseiască a contelui Apponyi la congresele de pace. Este de interes a cunoaște cuprinsul ei, mai ales după-ce poetul declară, că va trata însuși cestiunea și de aceea dorește a face cunoscut și cuprinsul scrisoarei din cestiune, ca să fie mai bine înțeles.

Reproducem această scrisoare, parte în estras, parte verbal. Eată-o:

In introducere scrisoarea „distinsului bărbat ceh" amintește elocventul apel, ce l'a fost făcut înainte cu câtva timp poetul norvegian în favorul rutenilor oprimați în Galiția.

„Critica voastră — se zice — n'a fost adresată poporului polon, acestui popor, care astăzi însuși susține în Rusia o grea luptă pentru existența sa națională, și care în Rusia, dnpă o luptă eroică și mai mult decât seculară, e în ajun de a-și recuceri libertatea".

„Indignarea voastră s'a adresat coteriei șoviniste, care deține puterea, dar există în Europa o altă asemenea coterie, încă și mai crudelă: aceasta este în Ungaria".

„Vă rugăm deci, să lansați apelul vostru de poet în favorul justei cauze a fraților noștri, a slovacilor din Ungaria de nord".

Urmează acum descrierea sorții slovacilor în Ungaria, a celor $2^1/_2$ milioane frați ai cehilor, „cari de peste 60 de ani sufer sub tirănia șovinismului maghiar..."

„Minciuna libertății maghiare face, că în Europa opiniunea e încă oarbă. Strigătul de primejdie al oprimaților nu-l auzim, decât noi, el n'are răsunet dincolo de frontiera germană și 'n restul lumii. Cu rafinement machiavelic clasele dirigente în Ungaria au acaparat opiniunea; ele fac să se celebreze în ziarele lumii, cumpărate sau rău informate, sforțările Maghiarilor pentru libertate; — dar dacă în „libera Ungarie" mai mult de 10 milioane nemaghiari sunt sacrificați unei minorități de 8 milioane maghiari, de aceasta lumea nu trebue să știe nimic.

„Cum? se va zice. Intr'o țară, care se laudă cu o constituție veche de 10 secole, 2 și jum. milioane de cetățeni să nu poată lupta pentru libertate?

„Această iluziune cade îndată ce vom cunoaște parodia dreptului de vot în Ungaria.

„Trebue să cunoască cineva sistemul brutalității asiatice, falsificarea voturilor, loviturile de forță, pentru a putea crede, că 2 și jum. milioane de cetățeni în Europa au abia cinci reprezentanți cu totul. Ce zic reprezentanți? Nu, ci martiri, care trebue să s'aștepte în fiecare moment de a fi trași în judecată... sub pretextele cele mai ridicole de a fi întemnițați..

„Markovici, Hlinka, Juriga sunt eroii acestei lamentabile epopee naționale și alături cu ei discipulii lor gem cu ghiotura în închisori."

„Dar veți întreba poate unde sunt protectorii și apăratorii poporului? Unde sunt membrii clerului, institutorii, profesorii, unde sunt inteligenții națiunei?...

„Membrii clerului slovac?

„Demnitarii catolici și protestanți de origine slovacă, au devenit renegați, cari... prigonesc poporul lor în numele evangheliei. Tot restul clerului stă pe partea lor, afară de o mână de preoți fideli, cari duc în parochiile lor sărace o viață mizerabilă în mijlocul denunciatorilor.

„Profesorii? Nu mai sunt, pentrucă cele trei gimnazii pe cari Slovacii li-au susținut lung timp cu micele lor economii, i-au fost închise, ca și un muzeu național, fondat cu mari sacrificii.

„Invățătorii? Ființe sărmane năpăstuiți și lamentabili, cari tremură înaintea vulgarilor denunciatori. Independența politică a Slovacilor e nimicită și biata lor autonomie religioasă e victima violenței.

„Legea asupra învățământului primar, care va fi votată de cele două camere și probabil sancționată, delătură ultima rămășiță a autonomiei școlare. Școalele confesionale nu vor mai putea ocroti copiii celor 700,000 de protestanți slovaci cu propria lor cheltuială, nu-i vor putea scuti de a li-se da pe săptămână 24 de oare instrucție forțată în limba maghiară.

„Dimpotrivă, numai pe teritoriul locuit de Slovaci există 33 gimnazii, 6 școli reale, 16 școli normale de institutori (preparandii), 143 școli speciale — toate maghiare!

„Incolo se înființează pretutindeni, în fiecare comună, conform legei din 1891, asile de copii, în cari se adună cu forța băeții de 3—6 ani pentru a-i învăța limba maghiară. Cărțile slovăcești și cehe se iau dela copii și sunt arse, elevii, cari sunt prinși că citesc aceste cărți, fie chiar la ei acasă, precum și acei cari se fotografiază împreună, ori își iscălesc numele pe slovăcește, sunt alungați cu duiumul, cum s'a făcut chiar și în zilele aceste.

„Și toate astea în numele „Idealului" maghiar, în timp ce pentru a ne înspăimânta se zugrăvește pe păreți spectrul panslavismului.

„Când în Iunie 1906 deputatul slovac Iuriga cerea pentru poporul său nu mai mult, decât un gimnaziu slovăcesc, un deputat îi răspundea printre aplauzele camerei: „Un biciu vă trebue vouă, iar nu gimnaziu!" La rândul său contele Apponyi, ministrul instrucției puclice, a declarat în Ianuarie al acestui an, după un discurs al deputatului slovac Bella: „Dacă învățătorii nu vor să-i instrueze pe băieți așa, ca să devină buni Maghiari, eu le voi lua posibilitatea de a instrui. Un principiu să impune ori-cărui cetățean, că: Maghiarul este stăpân în această țeară."

„Camera a aplaudat sgomotos această declarație.

„Ni-ar trebui volume întregi pentru a arăta, cum istoria Ungariei este alterată în manuale, cum școala, biserica, statul, prin îndrumările lor unite dau un condamnabil sprijin furiei de maghiarizare, cum această manie morbidă este adăogită prin activitatea societăților și cluburilor, cum, în sfârșit, s'a născut în limba maghiară și în cea germană o literatură întreagă cu tendința de a stârpi din rădăcini tot ce nu este maghiar.

„Românii, Rutenii, Sârbii, chiar și Germanii; dar mai cu seamă Slovacii sunt victimele acestei furii."

Vorbește apoi de ziare guvernamentale în limba slovacă, de copii orfani slovaci pe cari îi duc în ținuturi maghiare, de maghiarizarea sistematică a numelor slovace; arată că și Maghiarii au 50% analfabeți și că cu toate sforțările de a transforma Ungaria în stat industrial, peste 200,000 cetățeni emigrează anual la America, dintre cari 100,000 Maghiari.

„...Europa, afară de câteva persoane bine informate, nu știe nimica de situația din Ungaria pentrucă punerea în scenă a acestei comedii de libertate este împinsă în Ungaria până la perfecțiune. Pretutindenea unde e vorba de a reprezenta o forță de civilizație, eroii libertății maghiare sunt de față.

La congresele internaționale ale liber-cugetătorilor, la reuniunile savanților ei sunt totdeauna prezenți, cu pinteni sunători, cu aer de fanfaroni, entusiasmați de libertate și de fraternitate. Ei telegrafiază Burilor, ei proclamă declarația de înarmare în contra autocratismului rusesc, ei pledează pentru eliberarea Indiilor, ei se înflăcărează pentru Tonguzi și Samoezi, ei se înțeleg admirabil când e vorba de a face să valoreze populațiunile lor, (vaca lor cu lapte) scurt, ei sunt pretutindenea unde e vorba de a se face afaceri cu reclamă...

„Acesta e un articol, ce trebue mereu urcat, pentrucă odată lăsat în preț, să dărâmă ca un castel făcut din cărți de joc imperiul visărei zidit de nebunia șovinistă.

„Mii de existențe sunt aici în pericol pentrucă o asemenea cădere li-ar lua pânea de toate zilele. Astfel se esplică tenacitatea, cu care se joacă această tragi-comedie.

Scrisoarea se adresează apoi la măestrul-poet și-l roagă ca, dacă vrea să se convingă de adevărul asertiunilor acestora, să viziteze Ungaria, dar să vină *incognito*, căci la din contră i-se vor arăta sate *à la Potemkin.*

„Ați învăța în Ungaria, că lupta angajată pentru separarea complectă a Austriei de Ungaria este o luptă sfântă și veți fi nevoiți să credeți, că Ungaria merge pe aceiași cale, care a condus patria D-Voastră norvegiană dela dependență la libertate.

„Și dacă v'ați informa asupra sorții națiunilor nemaghiare în Ungaria, vi-s'ar ceti texte de legi, cari au fost aprobate însă nici-odată aplicate. Dacă ați întreba pentru ce n'au Slovacii decât o școală primară superioară, vi-s'ar spune că poporul nu vrea, cu excepția câtorva agitatori, trădători de patrie, plătiți de ruși.

„Dacă ați voi să știți pentru ce limba slovacă este scoasă chiar din biserici, vi-s'ar atrage atenția asupra morilor grandioase ale Ungariei, vi-s'ar vorbi de viața de noapte din Budapesta, s'ar entusiasma înaintea d-voastră, de un Rákoczy și de martirii libertății maghiare.

„Noi nu acuzăm poporul maghiar, așa de zdrobit și el. Vă adresăm numai această rugare în numele fraților noștri slovaci. Judecați-o și faceți-o cunoscută lumei."

Apărătorul Dr. *Cassiu Maniu* constatează mai multe greșeli esențiale în traducere.

Pentru asta se încinge o discuție mai lungă. In adevăr era de ce. Părți, cuvinte și fraze de cele mai esențiale au fost acele rău traduse. Titula »L'opression magyar« era pe unguresțe: *„kegyetlenség"* în loc de *»elnyomás«*. »Apel elocvent« = *éles támadás.* »Coterie șovinistă« = *osztály*! Brutalități asiatice = *asziai kegyetlenség.*

»Astfel de păcătoase traduceri degradează justiția«, spunea apărătorul.

Discuția pentru rectificare ține mult. In fine însă și translatorul recunoaste rectificările apărătorului!!!

Apărătorul protestează totodată, în contra apucăturei procurorului *de a constata complex de delict: fiindcă articolul încriminat a fost publicat în două numere ale ziarului, prin urmare zubversează două delicte.*

Mai cere și cetirea articolului în original, din »Courrier Européen«.

Procurorul face contra-propunere.

Tribunalul se retrage iarăși pe zece minute, dar aduce hotărâre neținând seamă de justele cereri ale apărătorului.

Dr. Cassiu *Maniu* anunță recurs de nulitate.

După acestea, la orele $11^1/_2$, procesul întră în stadiul pledoariilor. Mai întâiu însă citez aci pasagiile incriminate, după actul de acuzațiune:

1. »Indignarea voastră s'a adresat coteriei șoviniste, care deține puterea, dar există în Europa o altă asemenea coterie încă și mai crudelă: aceasta este în Ungaria«.

2. »...dar că în »libera Ungarie« mai mult de 10 milioane de nemaghiari sunt sacrificați unei minorități de 8 mil. Maghiari, de aceasta lumea nu trebue să știe«...

3. »Trebue să cunoască cineva sistemul brutalității aziatice, falșificarea voturilor. loviturile de forță, pentru a putea crede, că $2^1/_2$ milioane de cetățeni în Europa, au abia cinci reprezentanți cu totul«... Ce zic reprezentanți? Nu, ci martiri, care trebue să aștepte în fiecare moment de a fi trași în judecată.... sub pretextele cele mai ridicole de a fi întemnițați....«

4. »Românii, Rutenii, Sârbii, chiar și Germanii, dar mai cu seamă Slovacii sunt victimele acestei furii...«

5. »...copii orfani, pe cari îi aduc în ținuturi maghiare de maghiarizare...«

Pe când procurorul își începe vorbirea sa pregătită după șablon, în sală se

mai adună vre-o zece Români, preoţi şi alţii din jur. Ei pot s'audă de-acestea:

»Mişcarea naţionalistă nu e chestiunea poporului român, ci numai a câtorva matadori fără suflet, (kolompos). Ţinta finală dar cu grije tăinuită a acestor mişcări este »Dacoromânia«.

»Ungurii se pot plânge că au pierdut teren, nu Românii. Ei au fost întâiu stăpâni. Dela ei au furat Românii tot ce au acum«.

»Românii nu fac altceva, decât, profitând de ocazii, **conspiră cu regele împreună, în contra Maghiarilor.** (Consternaţie generală în sală la această acuză la adresa Regelui!!!)

Björnson e o figură politiceşte scăpătată (politikailog judicziumot vesztett egyéniség) a cărui sentimente furioase, naţionalităţile le exploatează în mod păcătos«.

»In Ungaria totuşi e mai multă libertate decât în Prusia, Rusia şi chiar în România«.

»...Cine are autonomie bisericească, literatură, şcoli şi societăţi, ori cum ar fi ele, nu se poate plânge, că n'are libertate. Nici în America »*streinii*« (!!) n'au atâtea libertăţi«.

I-ar fi uşor — adauge procurorul — să aţâţe patimile juraţilor, dar el n'o face, numai (măi!) le strigă în ureche să aibă grije că acuma ei sunt »depozitarii puterii suveranului stat maghiar« şi îndeplinitorii justiţiei«.

Cam asta a fost tot ce a putut spune procurorul Tarr. Vorbea, de altfel, fără de patosul, — ca să nu-i zic patimă — obicinuit.

Vine la rând *apararea.*

A fost un straşnic rechizitor al politicei de rassă, urmărită cu furie nebună dela 1868 de toate regimele. Această nefastă politică, a cărei ruşine sunt cele 356 procese de agitaţie, până la cel de astăzi — dă acuma faliment. Procesul de faţă, e poate ultima zvârcolire a celui în agonie, esclamă Dr. Cassiu Maniu.

Voiu da în rezumat complet acest discurs, la care procurorul n'a ştiut să răspundă chiar nimic, şi s'a văzut nevoit a bate câmpii în altă direcţie.

Trecuse deja de ora 1, pe când Dr. Cassiu Maniu isprăvi cu cele de spus. Continuarea procesului se amână pe după amiazi la orele 3.

*

Procurorul Tarr are de replicat puţine. Susţine şi acum că acuzatul a avut intenţiunea să agite. Apoi răspunde principiilor politice desfăşurate de apărător. *Taxează vorbirea lui nu de pledoarie, ci de adevărat rechizitor!* (I-a simţit puterea! — Rap.)

Incearcă apoi a polemiza cu apărătorul, asemănând Ungaria cu Elveţia, în favorul celei dintâi. *Repetă încă odată grava însinuaţie, că Regele împreună cu naţionalităţile nizuesc a înfrânge maghiarimea!* Apoi o ia pe un ton aspru, ameninţător. Zice: »Apărătorul ne-a prorocit un viitor amar dacă urmează înainte lanţul acesta de procese; ei bine, de viitorul acesta aveţi a vă teme mai cu seamă d-voastră! Protestez, ca apărătorul să abuzeze de imunitatea ce-i compete«.

Pe scurt, apărătorul răspunde la toate acestea, analizând înc'odată criteriile agitaţiei, pe care n'o putea ţinti acuzatul, şi ridicând cuvântul său energic împotriva acelei tendinţe a procurorului, de-a face cestiune naţională maghiară din aceste procese de pressă, în loc de a servi justiţia imparţial, fără scopuri particulariste. »Aci«, spune, „nu figurăm ca Maghiari şi Români, ci ca acuzat şi judecător«!!

Se pun două întrebări, absolut aceleaşi, schimbându-se numai numărul ziarului, în cari a apărut articolul. Intrebarea e pusă pentru *»agitaţie în contra naţiunei maghiare"*.

O mică pauză. Preşedintele face resumatul dând esplicările juraţilor. Aceştia se retrag. Când se reîntorc, presidentul lor anunţă: »Pe onoarea mea etc. juraţii au răspuns la întâia întrebare, peste şapte inşi cu *da*, la a doua întrebare peste şapte inşi cu *da*«.

Este chemat în sală acuzatul şi i-se **spune** [illegible] acest »*da*« de două ori. **Translatorul** îi tălmăceşte verdictul pe **româneşte.**

Procurorul cere înc'odată să îi se dea pedeapsă îndoită, ca pentru două delicte. Găseşte şi el două atenuante: mărturisirea sinceră a acuzatului şi viaţa lui nepedepsită.

Apărătorul mai are şi alte atenuante: calitatea de redactor esceptional a acuzatului, şi faptul că din scrisoare a eliminat pasagele mai grele. Articolul trebue judecat numai ca unul întreg, care altfel nu poate fi apreciat.

Tribunalul se retrage.

Sentinţa: 3 luni închisoare de stat şi 500 cor amendă

Sentinţa va trebui publicată în »Gazetă«. Amenda şi cheltuelile se vor lua din cauţia ziarului.

Articolul a fost judecat ca unul singur.

Procurorul prezintă *recurs de nulitate*, pentru că s'a judecat articolul în întregime, *apărătorul* fiindcă nu găseşte criteriile agitaţiei.

Procesul s'a terminat la orele 4½ p. m.

S. C. D.

Din Budapesta.

— Dela corespondentul nostru. —

Miercuri în 16 Sept. n.

Introducere — Reforma dreptului electoral. — Fuziunea şi partidul poporal. — Congresul social-democraţilor. — Obiectivitatea »statisticei naţionale«.

Sosirea Majestăţii Sale în Budapesta, de unde a plecat eri la manevrele generale de la Vesprim, a fost ca un semnal, ca să se pornească ceea ce cu numele colectiv se chiamă »politică de stat maghiar«.

Droaia de dignitari, de miniştri şi externi şi interni şi responzabili şi — mai ales — iresponsabili, cari au încunjurat pe Majestatea Sa la recviemul din Basilică au oferit şi ofer bogat material pentru cazanul clocotitor al »opiniei naţiunii«, de a căruia umplere cu cea mai diavolească păcură se îngrijeşte jurnalistica maghiară...

Noi sperăm, că vom putea sta la o parte privind cu linişte la această viaţă agitată, şi culegând din caleidoscopul pestriţ şi corupt al politicei precum şi al tuturor faptelor şi evenimentelor mai însemnate ce ni-se înfăţişează aici în Budapesta, momentele mai marcante pentru referinţele vieţii noastre naţionale.

*

— Fiind *reforma electorală* cestiunea, care agită mai intensiv spiritele, se fac fel de fel de combinaţii, cari toate pretind a fi bazate pe ştiri din »isvor autorizat«.

Unele jurnale vestesc, că urmează încă pertractările între coaliţie şi coroană »Pesti Hirlap« susţine că în cea dintâiu şedinţă a parlamentului (care se va deschide în 22 Sept, n.) se va prezenta proiectul de reformă, căci e gata deja, şi coroana i-a dat deja aprobarea prealabilă. Cumătra jidană »Neue Freie Presse« prezentează lucrul aşa, că se va face poate un junctim (cu cuvânt mai nediplomatic: târguiala) între votul universal şi chestiunile militare. Tot astfel îşi dă părerea, prin peana unui corespondent din Budapesta, şi »Wiener Allgemeine Zeitung«; iar o patrioată mai guralivă (»Uj Hirek«) are halucinaţie, că cu proiectul acesta se va întâmpla aşa, că se va prezenta acum în Octomvrie, dar se va desbate numai în toamna anului viitor. Aceasta credem, că ar fi nu părerea, ci dorinţa celor mai mulţi dintre monopolizatorii patriotismului; însă nu credem, că li-s'ar putea împlini, fiind-că ştiu cât de tare se temea contele negru să-şi supună acest product al întunerecului unei desbateri publice şi numai timp de câteva luni, dar încă de un an întreg!

— O temă, care agită mult opinia publică, e şi *fuziunea.* E vorba adecă să fuzioneze partidele coaliţiei, pentru a putea lupta mai cu succes în afacerea votului universal, care ameninţă egemonia maghiară. Calculul se face asa, că coroana văzându-se faţă 'n faţă cu un singur partid maghiar se va înspăimânta şi nu va mai persevera în pretensiunea reformei electorale.

Se zice că factorul cel mai însemnat al acestei fuziuni e însuşi Andrassy. Insă dela 'nceput s'a ivit teama, că partidul poporal se va împotrivi planului de fuziune. Acum asupra acestui lucru nici nu mai este vre-o îndoială. Căci cu ocaziunea adunării regnicolare a catolicilor, la banchetul ce s'a dat Luni sara, trei dintre cei mai influenţi bărbaţi s'au declarat, cu toată hotărârea împotriva plănuitei fuziuni. Părerile lor, ale contelui Aladar Zichy, abatelui I. Molnar şi ale episcopului Prohászka merg într'acolo, că coaliţia s'a putut întâmpla şi fără părăsirea principiilor, dar fuziunea nu se poate face în aceste condiţiuni. »Mai bine rămânem într'o barcă mică, conducându-o cu braţe de norman, decât să facem servicii de galeră într'o naie panţerată«, a zis ultimul dintre cei trei oratori.

— Duminecă s'a ţinut *congresul social-democraţilor* din Budapesta, la care au luat parte o mulţime enormă de muncitori. S'a vorbit despre toate cestiunile de actualitate. Noi vom spicui unele, cari ne interesează mai deaproape.

Indată ce preşedintele Weltner deschide congresul, primeşte cuvântul oratorul general *Tarczay*, care după-ce constată agitaţia, ce o produce în toate cercurile tema votului universal, şi după-ce declară că muncitorimea stă gata de luptă, tractează diverse întrebări, din cari notăm:

a) *Parlamentarismul maghiar.* Spune că nici în 48, când toată Europa era străbătută de vântul preînoirii, în Ungaria nu s'a făcut dreptate, ci s'a păstrat feudalismul, care despoaie ţara în cele politice şi economice. Apoi li-s'au dat aristocraţilor grandioase despăgubiri şi pe calea asta a continuat legislaţia ungară, făcându-se de pildă în 1898 legea agrară după calapodul iobăgiei, iar cea din 1907 despre servitorime după cel a sclăviei.

Proprietarilor după-ce şi-au fost pierdut moşia, le trebuiau oficii. Ear pentru a acapara oficii în toate părţile ţării trebuie *statul unitar naţional.*

b) *Coaliţia şi votul universal.* Partidul independist a abzis cu totul de reforma electorală. Cel mai imoral fenomen în viaţa politică a Ungariei e »Coaliţia«. Fiul lui Kossuth (Abzug!) şi al lui Andrassy (Abzug!) şi-au dat mâna ca să poată asupri muncitorimea şi poporul.

Majestatea Sa observând că se prădează ţara, a dat de ştire, că vrea votul universal, dar ei au ştiut încurca treaba şi au făcut propunerea, că dau ori-ce lucru dinastiei, numai ca să le permită să despoaie şi pe mai departe ţara.

c) *Naţionalităţile.* Noi socialdemocraţii nu suntem şovinişti, noi vrem să aibă fiecare aceleaşi drepturi naţionale; vrem ca poporul român şi slovac şi celelalte să înveţe în şcoala lor chiar aşa ca şi Maghiarii, şi să nu fie siliţi copiii de şcoală să înveţe limba maghiară.

Muncitorimea Ungariei nu numai că nu părtineşte coaliţia în asuprirea naţionalităţilor, ci totdeauna stă gata pentru apărarea drepturilor acestora.

d) *Cine-s trădătorii patriei?* Ne-au numit trădătorii patriei pentru-că ne-am consfătuit cu conpartizanii noştri austriaci. Ei, dar să ştie d-lor, că n'a fost încă nici un proletar trădător de patrie, dar a fost un *Zichy*, care a condus oştirea împotriva patriei sale, un al doilea *Zichy*, care a proviantat oştirea muscălească, un al treilea *Zichy*, care a declarat sărbătoreşte la Viena, că Austro-Ungaria are numai o capitală: Wien; a fost un *Károlyi*, care s'a oferit după 1849 ca comisar, un *Apponyi*, nu departe de d-l Albert, care bucuros ar fi încorporat Ungaria.

»Şi-apoi, d-lor, (zice) e deja imposibilitate fizică a fi trădător de patrie în Ungaria, fiind-că doar totul e deja tradat!

Congresul a mai hotărât să desvoalte o deosebită activitate pentru a informa străinătatea despre »barbara stare de lucruri din Ungaria«.

Totodată s'a hotărât, ca ziua de 27 Septemvrie (când se vor întruni socialiştii austriaci cu cei ungureşti la Viena în cauza votului universal) să se facă zi însemnată în lupta pentru dreptul electoral, arangindu-se meetinguri în toate părţile ţării.

— Cât de preţioasă e *„statistica naţională"* se vede din următorul episod:

»P. H.« a publicat sub titlul »Cercuri electorale maghiare« un articol, în care se tânguia că »statistica noastră naţională nu e altceva, decât un plastru naţional de frumseţă pe stările noastre naţionalistice foarte bolnave«. şi că în statistica din 1900 s'a pus ca maghiar şi cel ce ştie cel mult să salute în limba maghiară.

Printr'o scrisoare adresată acelei foi, d-l Iuliu Vargha, secretar ministerial şi şeful oficiului central de statistică, combate părerile aceste şi susţine, că datele statistice corespund stării reale şi nu cuprind nimic fantastic. Şi asta o afirmă d-l Vargha după o întroducere, în care zice că »dacă ar susţinea-o asta una dintre foile panslave, pangermane sau dacoromane, cari spumegă de ură faţă de maghiarime, nu ne-am mira de loc, etc....« Sărmană obiectivitate!

Foaia îi răspunde: »La aceasta declarăm numai, că directorul statisticei şi aici vădeşte talent poetic...«

»Noi îi facem din nou atenţi pe politicianii noştri, că la reforma electorală egemonia maghiară să n'o zidească pe baza şubredă — într'una variabilă — a statisticei, ci pe marea dispoziţie principiară a legii: pe ştiinţa pozitivă a limbii de stat«.

A.

Alexics către Björnson.

Atâta a mai trebuit! Să iasă pe arenă Alexics György spre a salva reputaţiunea contelui Apponyi aşa de mult sguduită prin acuzaţiunile lui Björnstjerne Björnson.

Coloanele lui »Pester Lloyd«, cari adăpostesc proza de împăciuire a lui Emil Babeş, cu atât mai mult au fost deschise vechei unelte probate a celor dela guvern, care se scrie Alexics şi se subscrie »docent privat al limbei şi literaturei române la universitatea din Budapesta.«

»O scrisoare deschisă« adresează Alexics lui Björnson, pe care îl admiră pentru »nobleţa sufletului său« spre a-l compătimi apoi că »lasă a fi sedus de indivizi, cari îi sugerează cugetarea lor unilaterală.«

Cine ar fi crezut s'ajungă lucrul acolo, ca interesele cele mari ale »naţiunei« să fie salvate înaintea opiniunei publice europene de un Alexics? In ţara ungurească, se vede toate sunt posibile şi în adevăr scrisoarea deschisă din »Pester Lloyd« a fost comandată, să apară tocmai două zile înainte de se deschide conferenta interparlamentară în Berlin, spre a face dispoziţie în favorul debutului, cu care vrea să paradeze la acea conferenţă contele Apponyi, pozând mai departe pe marele amic al păcii şi al libertăţii popoarelor.

Sărmanul poet norvegian! Va trebui să-şi smulgă părul din cap, când va ceti în scrisoarea lui Alexics, că măsurile contra limbilor, luate de Apponyi şi de ai săi şi primite de popoarele nemaghiare cu mare antipatie, »le vor fi acestora în ce priveşte rezultatele lor de mare folos, fără a le stingheri în limba lor maternă sau în individualitatea lor de rassă«.

Bravo băiete! Dar bine îţi mai torăi lecţiunea ce o ai primit'o dela stăpânii tăi! Dar în cele din urmă cine poate să împiedece pe Alexics de a-şi da pe faţă sufletul său de slugă plecată, a acelora, cari l'au înfruptat cu docentura dela universitate şi cu profesura de limba română dela Academia comercială orientală? Dar după ce şi-a vândut odată sufletul şi s'a prefăcut din George Alexe în Alexics György, ce şi cine îl îndritueşte de a vorbi în numele Românilor şi a se plânge, că Björnson ar vrea să împiedece pe aceştia de a se împăciui cu Ungurii, hrănind jarul urei contra lor?«

Tocmai acuma — zice Alexics — voim să încheiăm în numele Românilor o ligă de pace cu Maghiarii şi D-Ta, »amicul sărbătorit al păcii«, vii să ne zădărniceşti toată lucrarea!

Câtă perfidie este în aceasta procedere! Dacă dragostea Românilor pentru cei cari îi »fericesc« după receta »statului naţional maghiar« e aşa de mare, de ce se vaieră atunci aşa de mult Alexics cu patronii şi stăpânii săi din cauza câtorva scrisori ce le-a dat în vileag Björnson?

Şi cine sunt acei Români, cari l'au autorizat pe Alexics a scrie astfel, când el de mult e trecut la Români în catastivul fiilor rătăciţi şi perduţi ai neamului?

Intrevederea Iswolski-Aehrenthal. Din Viena se anunţă, că întrevederea dela Buchlau dintre miniştri Isvolski şi Aehrenthal a dat celor doi bărbaţi de stat ocaziunea de-a schimba vederi nu numai asupra situaţiunei generale din Europa, dar mai ales asupra afacerilor din Turcia, unde cu începere din vara aceasta, starea de lucruri a încercat o schimbare radicală. Acest schimb de vederi a permis celor doi miniştri să constate *perfecta concordanţă a vederilor lor asupra situaţiunei din Turcia.* Cuvântul de ordine în genere acceptat în această privinţă este de a observa o atitudine de aşteptare binevoitoare faţă de noul regim din Turcia, în speranţa, că acest regim se va consolida şi va deveni un element de pace în Europa.

Nunta de aur a lui Björnson.

(A) In 11 l. c. s'a serbat nunta de aur a ilustrului bard şi puternic prieten al asupriţilor.

In Aulestad, în romantica vale Gairsdal, s'au adunat toţi fiii şi nepoţii sărbătoritei părechi. O sumedenie de telegrame din toate ţările, precum şi o mare mulţime de cadouri au sosit la adresa poetului. Intre alţii a depeşat părechea regală de Würtemberg şi poeţii şi politicianii aproape tuturor ţărilor.

După prânz, la care au participat o mulţime de oaspeţi din împrejurime şi din depărtări mari, societatea întreagă s'a adunat în sala cea mai mare a locuinţei. Björnson întrând de braţ cu soţia sa, a ţinut celor adunaţi o mişcătoare cuvântare. Intorcându-se apoi înspre consoarta sa, zise:

»In anii din urmă obicinuiam a-ți zice: noi am venit în această vale, unde clopotele sună de două părți: pentru cei rămași și pentru cei ce se duc. Intotdeauna când ne simțeam singuri, ne strângeam mai intim copiii și nepoțeii noștrii. Astăzi nimeni dintre cei ce au petrecut în casa noastră la nunta noastră nu mai este de față, dela acea nuntă, când tu stăteai alături de mine în capela mică și priveai cu ochii plecați numai la lacrămile, cari picaseră la pământ din ochii tăi. Tu mă cunoșteai și știai cât sunt de nedirigeabil; însă tu țineai la mine, de-mi sburda inima de fericire. La tine, mă reîntorceam dela multe deprimări și multe rătăciri. Eu ți-am dat semnul confirmațiunii mele spre aducere aminte de părinții mei; tu erai chemată să continui în locul lor opera creșterii mele. Eu știu, că tu trăești mai mult decât mine. Tu mă vei acoperi cu pânzele morții. Ce mult se acopere când se acopere cadavrul unui bărbat! Tu, Carolino, să ai cinstea vieții noastre«.

STIRILE ZILEI.

— 4 Septemvrie v.

Știri școlare. Joi la amiazi s'au terminat înscrierile la gimnaziul nostru de aici cu următorul rezultat: cl. I. g. 44, II g. 35, III g. 44, IV g. 39, V g. 43, VI g. 48, VII g. 54, VIII g. 49 elevi. In total s'au înscris 356 școlari ordinari față de 353 școlari ordinari din anul trecut, deci cu 3 mai mulți. Inscrierile privatiștilor vor urma săptămâna viitoare. Aglomerația în clasele superioare e foarte mare.

— Excursiunea școlară la Poiană, proiectată pe mâne Sâmbătă, din cauza timpului ploios s'a amânat.

Dela conferința interparlamentară. »Drapelul« din Lugoj anunță, că deputatul cercului Oravița, d-l Coriolan *Brediceanu* a plecat la Berlin pentru a lua parte la conferința interparlementară. »Pester Lloyd« anunță sosirea la Berlin a deputaților *Polit* și Dr. St. C. *Pop*.

La adunarea generală a »Societății pentru fond de teatru român«, ținută anul acesta în Oravița s'au înscris cu totul 97 membrii, între cari fundatori 6, pe viață 59, ordinari 31 și ajutători 11. Suma întreagă a taxelor dela membrii noi înscriși cu ocaziunea adunării generale dela Oravița face *7447 cor.*

Un sprijin material atât de frumos rar s'a mai remarcat la vreo adunare generală a societăților noastre culturale. Exemplul strălucit al Orăvițenilor servească drept pildă și altor ținuturi românești!

In urma mai multor procese — scrie *„Lupta“* — procurorul oprindu-ne suma de 4700 coroane din cauțiune, ziarul nostru e constrâns a apare *numai de cinci ori în săptămână*, pentruce, în înțelesul legii de pressă mai ajunge cauțiunea câtă ne-a rămas — la ordinele d-lui procuror. Suprimăm deocamdată apariția numărului de Sâmbătă. Dar această schimbare e numai până când putându-se întruni fundatorii ziarului vor face demersurile necesare pentru întregirea cauțiunei.

Logodnă. Maria *Scridon* și Dr. Teofil *Tanco* logodiți. Năsăud, 2 August 1908.

Felicitările noaste!

Reuniunea română de cântări și muzică din Lugoj aranjează în 8/21 Septemvrie c. (ziua de Sfântă Mărie-Mică) în pavilonul otelului »Concordia« *Concert* sub conducerea d-lui I. *Vidu* cu concursul doamnei *Elena Locusteanu-Bonciu* și al domnului Liviu Tempea.

Programa: 1. W, A. Mozart: »Fantazia-Sonate«. L. Tempea. 2. A. Thomas: »Mignon«, (arie), El. Locusteanu-Bonciu. 3. Eduard Grieg: a) »Berceuse«, b) »Kobold«, L. Tempea. 4. I. Mureșianu: »Eu mă duc, codrul rămâne«, C. Porumbescu: »Fata popii«, G. Dima: »Mândruliță de demult«, Elena Locusteanu. II. 6. Ioan Vidu: »Răsunetul Ardealului«, executat de corul Reuniunei de cântări din Lugoj, sub conducerea d-lui I. Vidu. — Solo cântat de doamna Elena Locusteanu-Bonciu. 7. B. Marcello: »Quella fiamma«, El. Locusteanu-B. 8. Eduard Schutt: »Poême d'amur«, Fr. Chopin: »Valse E-moll«, L. Tempea. 9. G. Scheletti: »Ce te legeni codrule«, D. Kiriac: »Stăncuța«, T. Brediceanu: »Bagă Doamne luna'n nor«, cântate de doamna Elena Locusteanu-Bonciu. Acompaniamentul la pian va fi ținut de doamna Maria Dr. Branisce. După concert urmează dans.

Operele lui Tolstoi în moldovenește. Din Chișineu se anunță următoarele: La 25 August a fost a 25-a aniversare dela moartea marelui scriitor rus Turgheniev. Insă aceasta aniversare în Chișineu a trecut neobservată. S'au făcut însă mari pregătiri pentru jubilarea a 80 ani dela nașterea lui Tolstoi. Cu această ocazie s'au publicat câteva *opere de ale lui Tolstoi în limba moldovenească* (dialectul basarabean). In clubul nobilimei (Blagorodnae Sobranie) la 1 m. p. în ziua de 28 August. s'a ținut o întrunire a publicului intelectual. La această întrunire s'au citit următoarele comunicate: D-l G. M. Pecatoros: »L. N. Tolstoi ca poet«. I. E. Oreșin: »Rolul lui Tolstoi în istoria filozofiei rusești«. L. D. Pisarjevschi: »L. N. Tolstoi ca moralist«. F. P. Tutîșkin: »L. N. Tolstoi ca psiholog«. La urmă s'a dat cetire numeroaselor telegrame de felicitare din partea instituțiunilor și particularilor către Tolstoi. Intrarea a fost cu bilete, însă gratuită.

Un accident al balonului Parseval. Din Berlin se anunță, că balonul Parseval trebuia eri să facă o ascenziune peste câmpul Bornstedt pentru a fi arătat împăratului. Balonul a sburat cu o iuțală de 15 metri în contra unui vânt tare de 10—12 metri pe secundă. In apropierea de gara Grunewald, cadrul s'a sfărâmat făcând o mare gaură în balon. Din cauza scăpărei gazului balonul s'a slăbit și a căzut pe acoperișul unei vile. Echipajul aflător în nacelă a fost salvat.

Intinderea holerei în Rusia. Din Petersburg se anunță, că orașul Kremenciuk a fost declarat suspect de holeră. Guberniile Woronech, Kiew, Orel, Poltawa, orașul Nicolaiew, teritoriul Teresk dela Twer până la Rybinek, canalele Ladoga a fost declarate amenințate de holeră.

Bombe și dinamită. Poliția secretă din Petersburg a operat Mercuri perchizițiuni în toate cartierile orașului, descoperind un număr de bombe și o mare cantitate de dinamită. Vreo sută de persoane aparținând mai ales claselor înalte și între cari se află și funcționari de ai poliției, au fost arestate. Opt comitete districtuale ale partidului social-revoluționar precum și biroul central al confederațiunii uvrierilor dela căile ferate au fost suspendate.

Câtă cafea se consumă în lume. După statisticile oficiale americane, consumația totală de cafea în 1907, s'a urcat la 16 milioane 825.000 de saci, din cari 6 mil. 980.000 saci cu cafea au fost consumați în Statele Unite; 3 mil. 50,000 saci în Germania; 1 mil. 625.000 în Franța iar restul de 5 mil. 170.000 saci în celelalte țări.

Un candidat de advocat cu praxă bună află aplicare durabilă pe lângă condițiuni favorabile dela 1 Octomvre a. c. în cancelaria subscrisului. — *Dr. Dionisie Roman*, advocat, Mediaș (Medgyes).

De vânzare cu preț moderat o cățea de un an rasa »Lionberger«. Informațiuni mai de aproape se pot căpăta în Vila Kuschmann (Wald Caffee).

Numărul jubilar al „Gazetei Transilvaniei“ se poate comanda direct sau prin librării cu prețul de 1 coroană 50 bani în Austro-Ungaria și 2 coroane (2 Lei 20 bani) în România și străinătate.

Venitul curat ce va ruzulta din desfacerea ediției jubilare, a „Gazetei“ *se va da fondului jubilar pentru ajutorarea ziariștilor români din Transilvania și Ungaria.*

Primul »Comitet filial« al societății noastre teatrale.

D-l A. P. *Bănuț*, directorul artistic al societății teatrale, a adresat un apel către o parte din domnișoarele și domnii din Brașov, cu scop de a înființa primul comitet filial. Apelul sună așa:

Mult stimată Domnișoară,
Domnul meu!

Adunarea generală a societății pentru fond de teatru român, a decretat în puterea §. 12 din statute, formarea de »comitete filiale pentru promovarea scopului societății«, în diferite centre de populație românească din țară.

Aceste comitete se vor compune din persoane însuflețite pentru teatrul și cultura românească, cari înseși vor face parte din trupa de diletanți, ce se va constitui în acea localitate, ori că-și iau numai îndatorirea a conlucra la înjghebarea și prosperarea acestor însoțiri artistice.

Problema acestor, comitete filiale este: a) de a înscrie membrii noi pentru societate și de a incassa taxele; b) de a aranja reprezentațiuni teatrale, concerte, conferințe, excursiuni și de a iniția ori propune mijloace și dispozițiuni pentru »promovarea scopului societății în genere«, precum și în special în ce privește ținutul unde funcționează aceste comitete filiale; c) de a face comitetului central raport despre activitatea lor, de două ori în an, în Decemvrie și în Iunie.

Precum vedeți Domnișoară și Domnul meu, e vorbă de a se face un pas înainte, către ținta frumoasă a societății noastre, sporindu-i capitalul prin asigurarea de membrii precum și prin mijloacele ideale, cari sunt: educarea, înnobilarea și ridicarea conștiinței de sine a masselor prin teatru.

Și nimic mai frumos decât a împreuna »dulcele cu folositorul«.

In special în urma apelului călduros ce s'a făcut prin rostul D-lui Goldiș către Doamnele și Domnișoarele române, ca și dânsele să se angajeze la mișcarea teatrală nu numai înscriindu-se de membre, dar luând parte activă și în comitetele filiale — nădăjduiesc, că nu va fi femeie română în clar cu situațiunea noastră culturală inferioară, care să nu contribue în vr'un fel oarecare la înmulțirea fondului acestei societăți și la popularizarea ideii teatrului românesc.

Conștiu, că fără concursul larg și altruist al intelectualilor noștri, munca mea va fi imposibilă, orice inovație, orice încercare isbindu-se de lipsa de material prin care singur să realizează operele ideale — Vă fac rugămintea stimată Domnișoară și stimate Domnule, de a primi însărcinarea onorifică de membru în comitetul filial brașovean, convocându-vă la întrunirea de constituire ce va avea loc la 4 Sept. st. v. oarele 3 d. a. în localul școalei froebeliane române.

Primiți Domnișoară și Domnul meu asigurarea multei mele stime.

Brașov, 3 Sept. v. 1908.

Aurel Paul Bănuț.

*

Toate persoanele ce se aflau în Brașov au iscălit momentan convocatorul și eri la oara fixată s'au prezentat următoarele Dame și Domni: Doamna: Maria Popescu, Domnișoarele: Virginia Branisce, Marioara G. Dima, Tinca Pitiș, Lucia Bogdan. Domnii: Dr. Alexandru Bogdan, Victor Branisce, Nicolae Furnică, Dr. Constantin Moga, Constantin Nedelcu și Vasile Neguț.

Despre decursul întrunirii vom aduce un raport în unul din numerii viitori.

Bibliografie.

— In editura librăriei Ioan I. *Ciurcu* a apărut zilele aceste **„Dicționarul German-Român de Theochar Alexi.** *Edițiunea a VI-a prelucrată și completată.* Prețul broșat *cor. 6·50*. Dicționarul, format octav, frumos tipărit, se estinde pe 747 pagini și conține numeroase cuvinte, indicațiuni, explicări și exemple în ce privește subtilitățile limbei românești. Edițiunea actuală a dicționarului înseamnă un progres însemnat și necontestabil față de edițiunile anterioare. La sfârșitul dicționarului găsim o tabelă a numirilor țărilor, orașelor, râurilor, munților etc., cari diferă în cele două limbi, ținându-se cont îndeosebi de numirile oficiale maghiare. Recomandăm cu căldura noua ediție a acestui prețios dicționar în atențiunea celor interesați.

— »Ciprian Porumbescu, icoane din frământările unui suflet de artist.« De Dr. Valeriu *Branisce*. Broșură de 120 pagini. Cu portretul lui Ciprian Porumbescu, după ultima fotografie. Prețul unui exemplar 1 cor. 50 bani. Se poate comanda prin librăria »Gazetei«.

„O rosa veștejită“ cu text nemțesc după Heine și românesc de Matilda Cugler-Poni pentru voce și pian. Prețul 1 coronă, plus 5 bani.

T. Lugojanu: „De ducă“, cor bărbătesc pe motiv poporal. Prețul 1 cor. plus 5 bani porto.

Intâiu Maiu romanță pentru voce și pian de *G. Fl. Preșmereanu*, dedicată d-nei Elena Dr. I. Mețianu. Prețul 1 cor. (Lei 1·20) plus 10 bani porto.

Imn festiv și *Hora dela Plevna* coruri mixte de *G. Fl. Preșmereanu*. Prețul 1 cor. plus porto 10 bani.

ULTIME ȘTIRI.

Budapesta, 18 Septemvrie. Socialiștii pregătesc mari demonstrațiuni în ajunul deschiderii dietei. Comitetul central socialist a convocat pentru Luni seara 25 adunări socialiste, în cari se va protesta în contra atitudinei brutale a polițiștilor, cari au rănit cu ocasiunea unei întruniri, ținută alaltăieri, numeroși cetățeni pacinici. După adunări mai multe zeci de mii de socialiști vor traversa străzile orașului, manifestând pentru votul universal.

Agram, 18 Septemvrie. Refuzul presidiului conferenței interparlamentare de a admite pe deputații croați la ședințele conferenței, a produs în Croația mare consternare, și în deosebi în sânul coalițiunei partidelor croate.

Berlin, 18 Septemvrie 1908. Se știe că comitetul de pregătire al conferenței interparlamentare a respins alaltăeri cererea deputaților croați de a fi recunoscuți ca un grup separat de cel maghiar. Eri s'au făcut nouă încercări de către deputatul Polit, ca deputații croați să poată participa ca grup separat la ședințele conferenței. Președintele Eickoff a refuzat din nou cererea Croaților. Eri a avut loc în sala festivă a „Reichstag“-ului primirea solemnă a membrilor conferenței. Membrii au fost salutați de către deputatul Eickoff, care a rugat pe cei prezenți să ducă cu sine convingerea, că poporul german e cel mai pacinic de pe suprafața pământului și care nu dorește altceva, decât să trăiască în pace cu toate popoarele.

Noutăți literare

apărute în editura Institutului de arte grafice și editură „Minerva“

Se pot provoca prin Librăria *„Gazetei Transilvaniei“* adaugându-se la preț pentru porto 20 bani.

M. Eminescu. **Poezii postume.** Ediția IV. revăzută și complectată după manuscrisele poetului. Prefața de Il. Chendi.

Toată comoara de înnaltă inspirație și adâncă gândire, care multă vreme a rămas necunoscută nouă, se află adunată in acest volum, al căruia succes este o dovadă de dragostea ce a găsit Eminescu în sânul publicului românesc. Prețul Cor. 1.50.

Al. Cazaban. **Chipuri și suflete** — Un tânăr scriitor, cu multă vervă și multă îndemnare, ne dă în acest volum o culegere dintre cele mai interesante nuvele și schițe. Din toate paginile d-lui Cazaban răsare o mare dragoste de adevăr și o mare pricepere artistică. Se pare că autorul a văzut aidoma toate împrejurările pe care atât de meșter știe să le redea. Prețul Cor. 1.50.

Cathon Theodorian. **Sângele Solovenilor.** Subiectul acestei mari povestiri este o temă a eredității, desfășurându se în cadrul raporturilor dintre marii proprietari de pământuri și țăranii de pe acele pământuri. Autorul cunoște foarte bine împrejurările din viața de la țară, și știe să ni le redea cu vigoare. Prețul Cor. 1.50.

C Sandu-Aldea. **Sfaturile unui plugar.** — Plugarii noștri, de câtva timp au început să simță lipsa cărților în care ar putea găsi îndrumările de trebuință, în diferite îndeletniciri ale gospodăriei. D. C. Sandu-Aldea, ca un neobosit cărturar, priceputor în materie, în această carte dă o serie de sfaturi dintre cele mai de căpetenie. Prețul, 0.50 bani.

Ion Bârseanul. **Dor pustiu.** — Iată în sfârșit o carte care ne spune ceva cu totul nou. Căci nouă este atât marea istorisrire „Dor pustiu“ precum noua este și arta acestui scriitor de mare talet. S'a prezis, de un critic autorizat, că acest scriitor ne va da lucruri suprinzătoare, și ne bucurăm că acea prezicare s'a îndeplinit. Citiți în această carte: Intunerecul, In orașul fermecat, Iorgu Halițki, sau Frumoasa Hanum, și veți vedea ce înseamnă „talent literar“.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor respons.: Victor Branisce.

Banca Națională a Românieĭ.

Situațiune sumară.

1907 1 Septemvrie	Activ:	1908 23 August	1908 30 August
127.371,193	90071193 Reser. metal. aur 89784872 37300000 „ Trate aur 37300000	125.561,686	127.084,872
528,664	Argint și diverse monede	585,012	502.711
100.893,618	Portofoliu Român și străin. . . .	78 457,987	81.505,614
14.865,950 22.740,668	*Impr. contra efec. publice 11833200 „ „ „ în cont-corent 17692381	27 737.447	29 525,581
11.999,924	Fondurĭ publice	11.999,924	11.999,924
15 806,084	Efectele fondului de reservă . . .	15.480,553	15 480,553
3 253,121	Efect. fond. de amort. imob și mater.	3 216.621	3.216.621
5.901.375	Imobile	5.954.135	5.954,947
638 627	Mobilier și Mașini de Imprimerie .	700.099	700,102
329,187	Cheltueli de Administrațiune . . .	316.243	328,476
109.229,549	Depozite libere	110.598.209	110.091,839
9.513,489	Conturi curente	14 603 622	10.865,080
26.260.047	Conturi de valori	27.396 888	30.001.234
449 331,496		422 608,426	427.267,554

1907 1 Septemvrie	Pasiv:	1908 23 August	1908 30 August
12.000.000	Capital	12.000,000	12.000.000
23 051.453	Fond de rezervă	24 928,807	24.928.807
3.473,646	Fondul amortis. imob. și material .	3.734,034	3.734,034
298.801.700	Bilete de Bancă în circulațiune . .	263 614,780	273.700,400
2 077,070	Profiturĭ și pierderi	2.190,642	2.190,642
698.078	Dobânzi și beneficii diverse . . .	541,954	621 832
109.229 549	Depozite de retras	110 598 209	110 091,839
449.331,496		422.608 426	427.267,554

Scomptul 5%
* Dobânda 5½%

Renta de hârtie austr. $4^{1}/_{10}$ . . .	96 35
Renta de argint austr. $4^{2}/_{10}$	96 20
Renta de aur austr. 4%	115 80
Renta de coróne austr. 4%	96 35
Bonurĭ rurale ungare 3½% . . .	87.15
Losurĭ din 1860 . . , . . .	152 —
Acțiĭ de-ale Băncei ung. de credit	1750 —
Acțiĭ de-ale Băncei austr. de credit	740 —
Acțiĭ de-ale Băncei austro-ung. .	644 75
Napoleondorĭ.	19 10½
Mărcĭ imperiale germane . . .	117 37½
London vista	239 37½
Paris vista.	95 2
Note italiene.	95 1[illegible]

Cursul la bursa din Viena.

Din 17 Septemvrie n. 1908.

Renta ung. de aur 4%.	111 05
Renta de coróne ung. 4% . . .	92 85
Impr. căil. fer. ung. în aur 3½% .	82 55
Impr. căil. fer. ung. în argint 4% .	92 85
Bonuri rurale croate-slavone . . .	93.50
Impr. ung. cu premiĭ	185.50
Losuri pentru reg. Tisei și Seghedin .	144 10

Cursul pieței Brașov

Din 18 Septemvre n. 1908

	Cump.		Vênd.
Bancnote rom. Cump.	18.96	Vênd.	19.02
Argint român „	18.80	„	18 9[illegible]
Lire turcescĭ „	21.50	„	[illegible]
Scris. fonc. Albine 5%	100.—	„	101.—
Ruble Rusescĭ „	2 51	„	2.5[illegible]
Napoleondori. „	19.02	„	19.1[illegible]
Galbeni „	11.20	„	11.[illegible]
Mărcĭ germane „	117.—	„	117.3

Plecarea și sosirea trenurilor de stat reg. ung. în Brașov.

Valabil din 1 Maiu st. n. și până în 1 Oct. st. n. 1908.

Plecarea trenurilor din Brașov.

Dela Brașov la Budapesta:

I. Trenul mixt la óra 5·46 min. dimin.
II. Tr. accel. (peste Clușiu) la ó. 2·45 m. p. m.
III. Trenul de pers. la óra 7·30 min. séra.
IV. Tr. accel. p. Arad la orele 10·26 m. séra.

Dela Brașov la Bucurescĭ:

I. Trenul de persóne la óra 3·20 m. dim.
II. Trenul mixt la orele 12·00 m. p. m.
III. Trenul accel. la óra 2·19 min. p. m. (ce vine pe la Clușiu).
IV. Tren mixt la orele 7·47 séra.*
*) (care circulă numai la Predeal).

Dela Brașov la Kezdi-Oșorheiu Bereczk și Ciuc-Ghimes:

I. Trenul de pers. la óra 5.15 min. dim.*
II. Trenul mixt la óra 8·41 min. a. m.*
III. Trenul de per. la óra 3·05 m. p. m. (are legătură cu Ciuc-Szereda).
IV. Tren de pers. la orele 7·00 m. séra.*
(* au legătură numai la Szepszi-Szt.-György).

Dela Brașov la Zernescĭ (gara Bartolomeiu)

I. Trenul mixt la óra 8·40 min a. m.
II. Trenul mixt la óra 4 16 min. p. m.
III. Tren mixt la óra 9 46 séra.

Sosirea trenurilor în Brașov:

Dela Budapesta la Brașov:

I. Tren acc. p. Arad la orele 4·52 m. dim.
II. Trenul de persóne la óra 7·12 dim.
III. Tr. accel. peste Clușiŭ la ó. 2·09 m. p. m.
IV. Trenul mixt la óra 8 50 min. séra.

Dela Bucurescĭ la Brașov:

I. Tren. de pers. la óra 7·28 min. dimin. (numai dela Predeal).
II. Trenul accel. la óra 2.18 min. p. m. (Are legătură cu Sibiiu și Cluj).
III. Trenul pers., la óra 4 55 m. p. m.
IV. Trenul mixt. la óra 9·18 min. séra.

Dela Bereczk-Kezdi-Oșorheiu și Ciuc-Ghimes la Brașov:

I. Trenul de persóne la óra 8.16 m. dim.* (are legătură cu Ciuc-Sereda)
II. Trenul de pers. la óra 1·59 m. p. m.*
III. Trenul mixt, la óra 6·33 m. séra.*)
IV. Tren mixt, la orele 10·08 m. séra.
(* au legătură cu Ciuc-Ghimes).

Dela Zernescĭ la Brașov (gar. Bartolomeiu.)

I. Trenul mixt la óra 7·12 min. dim.
II. Trenul mixt la óra 1·39 min. p. m.
III. Tren mixt la óra 7 07 séra.

Notă. Incepând cu 1 Iunie intră în circulațiune trenul direct Arad-Budapesta și trenul accelerat de dimineață Brașov-Budapesta.

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.